Августин Волошин: 80 років від дня мученицької смерті Президента Карпатської України, політичного і духовного провідника української нації

Єпископ Віктор Бедь
доктор богословських наук, доктор юридичних наук, професор, академік
Карпатський університет імені Августина Волошина
Ужгородська українська богословська академія

Ужгород, 19 липня 2025 року

Слово пам’яті у день мученицького відходу

Сьогодні, 19 липня 2025 року, минає 80 років від дня смерті (фактичного мученицького убивства) у Бутирській тюрмі в Москві Августина Волошина (17.03.1874 – 19.07.1945) — Президента Карпатської України (1939–1944), українського політичного, державного і громадського діяча, священника, педагога, науковця, людини глибокої віри, високої культури, жертовного служіння та незламного державницького духу.

З нагоди цієї пам’ятної дати, 19 липня 2025 року, у день 80-х роковин його мученицької смерті, мною, єпископом Мукачівським і Карпатським Православної Церкви України, було звершено заупокійну літію за упокій душі Президента Карпатської України Августина Волошина у кафедральному храмі святого апостола українського Андрія Первозваного в місті Ужгороді.

Цим молитвенним вшануванням ми сповіщаємо живу пам’ять про його духовний подвиг, жертовне служіння українському народу, мучеництво за віру і державну незалежність України.

Це ім’я — Августин Волошин — назавжди вписане в історію українського народу як символ незламності національної гідності, соборної єдності та віри.

Він став прикладом святості у світській одежі, людиною, яка до кінця залишилася вірною Богові, своєму народові й великій ідеї незалежної Української Держави.

«Обновіть церковну й народну єдність…» — заповіт провідника

«Із гарячої любові до тебе, народе мій, бажаю, щоб ти чимскорше обновив

свою церковну й народну єдність і щоб в будучності не дав себе розбивати чужими інтересами» —
писав Августин Волошин у духовному заповіті незадовго до смерті.

Ці слова звучать пророче й актуально нині, коли боротьба за українську свободу, духовну ідентичність та соборність знову триває не лише на фронтах війни, а й у душах кожного українця.

Духовне і національне становлення

Народжений 17 березня 1874 року в селі Келечин на Закарпатті, в часи окупації краю Австро-Угорською імперією, у родині українського за духом греко-католицького священника, Августин Волошин змалку виховувався в атмосфері глибокої духовності, національної самосвідомості та освітнього покликання. Навчався в Ужгородській гімназії, а згодом у Будапешті, де здобув ґрунтовну богословську, педагогічну й філологічну освіту, що поєднувала європейську академічну базу з українською ідентичністю.

Згодом Августин Волошин став греко-католицьким священником, професором, директором учительської семінарії, активним політичним, державним, громадським і культурно-просвітницьким діячем. Він очолював Педагогічне товариство, був головою крайової «Просвіти», засновником Християнсько-народної партії та депутатом парламенту Чехословаччини.

У роки жорсткої мадяризації залишався вірним українському слову і духові, видавав газету «Наука», редагував і укладав навчальні посібники, підручники, читанки, граматики, активно формуючи український національно-освітній простір у складних умовах чужинської окупаційної політики.

«Не нарікайте, що народ бідний, але робіть, щоби був культурний — і тоді буде матеріально щасливіший», — повчав Августин Волошин.

Президент незалежної Карпатської України

15 березня 1939 року, у найкритичніший момент для Закарпаття, Августин Волошин, який до того обіймав посаду прем’єр-міністра автономного уряду (26.10.1938 – 14.03.1939), а відтак був обраний Президентом Карпатської України (15.03.1939 – 26.11.1944), взяв участь у проголошенні державної незалежності Карпатської України.

Цього ж дня в місті Хусті відбулося історичне засідання Сойму Карпатської України, на якому було:

- ухвалено Конституційний Акт про державну незалежність;

- обрано Августина Волошина Президентом Карпатської України;

- сформовано уряд Карпатської України;

- проголошено українську мову державною;

- затверджено державні символи, зокрема:

1. Державний Прапор — синьо-жовтий національний стяг;

2. Державний Герб — Тризуб із хрестом на середньому зубці, як давній християнський знак княжої Русі-України;

3. Державний Гімн — пісня «Ще не вмерла Україна...».

Це був безпрецедентний акт політичної волі українців Закарпаття, здійснений мирним і демократичним шляхом, що засвідчив їхню духовну, національну та правову зрілість, а також готовність до повноцінного самостійного державного життя у складі єдиної української нації.

Попри військову агресію пронацистського окупаційного режиму Королівства Угорщини, масові репресії та вбивства українців, зраду союзників, відсутність зовнішньої підтримки і військову поразку, проголошення Карпатської України стало вершиною національного самовизначення західноукраїнських земель у XX столітті.

Президент Августин Волошин не зрікся свого народу та державної ідеї — однак в умовах жорстокої угорської окупації був змушений тимчасово емігрувати, прагнучи:

- захистити життя співвітчизників;

- зберегти дипломатичну тяглість українського державницького представництва;

- продовжити боротьбу за політичні, культурні й релігійні права українців Закарпаття;

- а також домагатися міжнародного визнання незалежності Карпатської України як майбутньої складової соборної, єдиної та незалежної Держави

України.

Голгофа у Бутирках: смерть праведника

У травні 1945 року, вже після завершення Другої світової війни, Августина Волошина підступно заарештували московські комуністично-радянські спецслужби в Празі та таємно депортували до Москви. Без суду, без адвоката, без публічних обвинувачень — його було ув'язнено в Бутирській тюрмі, одній із найстрашніших катівень московського комуністично-радянського тоталітарного режиму.

Там, у камерах поруч із кримінальними злочинцями та політичними в'язнями, він молився, підтримував інших ув'язнених, ділився останньою пайкою з голодними, вчив молитв і закликав не втрачати віри в Бога, Україну й Правду.

Його останні дні були сповнені страждань — але й святості, духовної сили і мученицького свідчення.

19 липня 1945 року Августин Волошин відійшов у вічність — за всіма ознаками, був умисно умертвлений комуністично-радянськими каральними органами СРСР, ставши жертвою тоталітарної системи, яка послідовно знищувала українських провідників, інтелігенцію, духовенство, державницьку ідею, Церкву й саму українську націю.

Значення для сучасності

Сьогодні Августин Волошин — це не лише частина історії Закарпаття чи Карпатської України, а універсальна й велична політична і духовна постать для всієї української нації.

Він —

- приклад християнського державника, який поєднав віру, науку й політичну відповідальність;

- мученик за свій народ, якого вбили не за злочин, а за правду, вірність і любов до України;

- моральний взірець для сучасних політичних і духовних еліт, що не продався, не зрадив, не скорився злу.

Його ідеї про національну і духовну самобутність української нації, про незалежність і соборність Держави України, цілісність і свободу Української Церкви, про культуру як основу державності — потребують глибокого осмислення, вивчення й активного втілення в сучасному українському житті.

Пам’ятаємо. Молимося. Продовжуємо його справу

У 80-ті роковини мученицької смерті ми не лише згадуємо, але й беремо на себе відповідальність — зберігати, розвивати, захищати те, за що Августин Волошин поклав життя: українську ідентичність, свободу, духовну гідність і державність.

Вічна пам’ять і слава великому сину українського народу — Президентові Карпатської України, політику, державнику, пастирю, вчителю й мученику — Герою України Августину Волошину.

Його ім’я — серед найсвітліших імен української історії. Його подвиг — нетлінний. Його жертва — не забута. Його приклад — дороговказ поколінням.